

40 ปี สมัชชารัฐสภาอาเซียน : เวทีแห่งรัฐสภาในภูมิภาคอาเซียน

ยอดชาย วิถีพานิช

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2560 เป็นช่วงเวลา “สมัชชารัฐสภาอาเซียน” หรือ ASEAN Inter-parliamentary Assembly : AIPA ครบรอบการดำเนินงานมาเป็นเวลา 40 ปี หากพูดถึงความร่วมมือระดับอาเซียน น้อยคนนักที่จะรู้จัก “สมัชชารัฐสภาอาเซียน (AIPA)” หรือทราบแต่เพียงว่าในภูมิภาคเรานั้นมีเวทีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละประเทศทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านมาหารือและถกเถียงร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้แต่ละประเทศดำเนินไปในทิศทางที่สนับสนุนประชาธิปไตย ความเท่าเทียม และสันติภาพ

สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly : AIPA) แต่เดิมใช้ชื่อว่าองค์การรัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter - Parliamentary Organization : AIPO) เริ่มก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2520 โดยการริเริ่มของรัฐสภาอินโดนีเซียใน พ.ศ. 2517 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือของรัฐสภาในชาติอาเซียนให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เนื่องจากขณะนั้นความร่วมมือของอาเซียนมีอยู่แล้ว แต่ยังขาดความร่วมมือในกรอบของระดับรัฐสภา โดยแนวความคิดของรัฐสภาอินโดนีเซียได้รับความสนใจจากประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 4 ประเทศ คือ มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และราชอาณาจักรไทย โดยต่างเห็นพ้องต้องกันถึงประโยชน์ของการสร้างความร่วมมือให้ใกล้ชิดกันในระหว่างรัฐสภาของกลุ่มประเทศอาเซียน จึงได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือการจัดตั้งองค์การรัฐสภาอาเซียนขึ้นถึง 3 ครั้ง และในการประชุมครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2520 ได้ลงนามเห็นชอบในธรรมนูญขององค์การรัฐสภาอาเซียน เพื่อจัดตั้งองค์การรัฐสภาอาเซียนอย่างเป็นทางการนับแต่นั้นมา

ต่อมาที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การรัฐสภาอาเซียน ครั้งที่ 27 ณ เมืองเซบู สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้ประกาศใช้ธรรมนูญขององค์การฉบับใหม่ โดยได้เปลี่ยนชื่อจาก “องค์การรัฐสภาอาเซียน” มาเป็น “สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter - Parliamentary Assembly : AIPA)” เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์การ และบูรณาการการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติให้เป็นรูปธรรม ตลอดจนยกระดับความร่วมมือระหว่างรัฐสภาในประเทศสมาชิกอาเซียนให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ปรับปรุงโครงสร้างการทำงานขององค์การ เพิ่มช่องทางการทำงานร่วมกันกับอาเซียน โดยการแลกเปลี่ยนการเข้าร่วมประชุมระหว่างประธาน AIPA และประธานคณะกรรมการประจำอาเซียน รวมทั้งให้อำนาจที่ประชุมสมัชชาใหญ่ในการริเริ่มการจัดทำกฎหมายในประเด็นที่ประเทศสมาชิกให้ความสนใจร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

ปัจจุบันสมาชิกของสมัชชารัฐสภาอาเซียน ประกอบด้วยรัฐสภาของประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 10 ประเทศ ได้แก่

- 1) บรูไนดารุสซาลาม
- 2) ราชอาณาจักรกัมพูชา
- 3) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย
- 4) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 5) มาเลเซีย
- 6) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
- 7) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์
- 8) สาธารณรัฐสิงคโปร์
- 9) ราชอาณาจักรไทย
- 10) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์สมัชชารัฐสภาอาเซียนครบรอบ 40 ปี

ที่มา: <http://www.aipasecretariat.org/news/detail/139/40th-anniversary-of-aipa-ouraiapaourasean>

ก้าวต่อไปของสมัชชารัฐสภาอาเซียน คือ ในฐานะขององค์การด้านนิติบัญญัติ AIPA จะมุ่งมั่นในการสร้างความสอดคล้องทางกฎหมายในประเทศสมาชิก และกระตุ้นให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศสมาชิกร่วมกันนำข้อมติจากการประชุมสมัชชาใหญ่ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้มากยิ่งขึ้น และจะพยายามลดความเหลื่อมล้ำของประเทศสมาชิกเพื่อให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศก้าวเดินไปข้างหน้าพร้อม ๆ กัน ในการร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประชาคมอาเซียน และสร้างความร่วมมือผ่านกรอบการประชุมระหว่างคณะผู้แทนสมัชชารัฐสภาอาเซียนกับผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน (AIPA – ASEAN Interface Meeting) ซึ่งเป็นช่องทางสำหรับการปรึกษาหารือและสร้างความสอดคล้องในระดับนโยบายเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพภายใต้กรอบการดำเนินการของประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ ในระหว่าง พ.ศ. 2559–2562 (3 ปี) รัฐสภาไทยได้เสนอชื่อนายอิสรา สุนทรวัฒน์ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสมัชชารัฐสภาอาเซียน ประจำอยู่ ณ กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานเลขาธิการสมัชชารัฐสภาอาเซียน โดยนายอิสรา สุนทรวัฒน์ นับเป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับเกียรติให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ

AIPA และการดำรงตำแหน่งเลขาธิการ AIPA ของนายอิสรา สุนทรวัฒน์ จะเป็นโอกาสสำคัญที่จะมีคนไทยไปดำรงตำแหน่งสำคัญของภูมิภาค ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางสนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีและการสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งในภูมิภาคอย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

ภาพที่ 2 สัญลักษณ์สมัชชารัฐสภาอาเซียนรูปแบบใหม่

ที่มา: <http://www.aipasecretariat.org/webassets/pdf/20.pdf>

วัตถุประสงค์หลักในการทำงานของสมัชชารัฐสภาอาเซียนแต่เดิม คือ ความพยายามในการทำงานสนับสนุนอาเซียน เพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก จึงสร้างเวทีที่เป็นการเจรจาในด้านนิติบัญญัติขึ้นมาอย่างเป็นทางการ การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐสภาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในครั้งนั้น นับเป็นการเติมเต็มกรอบความร่วมมือในกลุ่มประเทศสมาชิกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะไม่เพียงความร่วมมือระหว่างอาเซียน ซึ่งเป็นการทำงานของฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่ทำให้ประเทศสมาชิกมีความร่วมมือในฝ่ายนิติบัญญัติเพิ่มขึ้นมาด้วย คาดหวังว่าการประสานประโยชน์ระหว่างกันจะนำพาประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกให้ทำงานสอดประสานกันได้ด้วยดี

สำหรับประเทศไทย รัฐสภาไทยได้จัดตั้ง “หน่วยประจำชาติไทย” ในสมัชชารัฐสภาอาเซียนขึ้น โดยสมาชิกรัฐสภาทุกคนเป็นสมาชิกของหน่วยประจำชาติไทยโดยตำแหน่ง ทั้งนี้ หน่วยประจำชาติไทยจะทำหน้าที่จัดตั้ง “คณะกรรมการบริหารหน่วยประจำชาติไทย” เพื่อทำหน้าที่บริหารกิจการของหน่วยประจำชาติไทยต่อไป หัวใจหลักของสมัชชารัฐสภาอาเซียนคือการประชุมสามัญประจำปี ซึ่งเป็นการประชุมระดับผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติที่เรียกว่า “การประชุมใหญ่สมัชชารัฐสภาอาเซียน” เกิดขึ้นปีละหนึ่งครั้ง โดยปกติจะเกิดขึ้นในช่วงประมาณเดือนกันยายนของทุกปี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับประเทศเจ้าภาพจัดการประชุมจะเป็นผู้กำหนด ตามธรรมเนียมปฏิบัติของ AIPA ประเทศสมาชิกจะเวียนกันเป็นเจ้าภาพแต่ละปีตามชื่อประเทศที่เป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ การกำหนดช่วงเวลาในการจัดการประชุมใหญ่ๆ มีเกร็ดเล็กน้อยซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมายาวนานก็คือ เนื่องจาก AIPA มีประเทศสมาชิกที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามถึงสามประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซียและบรูไนดารุสซาลาม ทำให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติที่ประเทศเจ้าภาพจะพยายามหลีกเลี่ยงการจัดการประชุมในช่วงถือศีลอดหรือเดือนรอมฎอนของชาวมุสลิมด้วย

การประชุมใหญ่ AIPA ซึ่งเป็นการประชุมสามัญประจำปีแต่ละครั้ง ผู้นำด้านนิติบัญญัติของรัฐสภาประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐสภาประเทศสมาชิกร่วมกันเดินทางเข้าร่วมการประชุม พร้อมทั้งนำประเด็นสำคัญที่ภูมิภาคให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในปีนั้น ๆ ไปพูดคุย เจรจา หรือภายใต้คณะกรรมการด้านต่าง ๆ ก่อนจะถูกกลั่นกรองออกมาเป็นข้อมติ (Resolution) และลงนามรับรองในแถลงการณ์ร่วม (Joint Communique) ก่อนที่แต่ละประเทศจะนำข้อมติที่ได้จากการประชุมไปปฏิบัติตามและปรับใช้ภายในประเทศของตน (อิศราพร พร้อมเพรียงพันธุ์, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประชุมสามัญประจำปีแต่ละครั้งทุกประเทศพยายามมุ่งเน้นสาระสำคัญไปที่การออกนโยบายด้านต่าง ๆ กลไกที่จะทำให้นโยบายดังกล่าวเป็นรูปธรรมโดยการออกกฎหมายที่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในประเด็นนี้นายอิสรา สุนทรวัฒน์ได้ขยายความไว้ว่า “ผู้นำของแต่ละประเทศจับมือกันออกนโยบายระดับประเทศ แต่นโยบายขับเคลื่อนด้วยกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ ต้องมีกฎหมายรองรับที่จะให้มันเป็นไปได้ ซึ่งนั่นก็คือหน้าที่ของ AIPA วัตถุประสงค์ของ AIPA จริง ๆ คือการเชื่อมโยงกฎหมายของประเทศสมาชิกอาเซียนให้ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะออกกฎหมายฉบับเดียวกัน เช่น เราอาจจะดูว่ากฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ของประเทศใดดีที่สุด แล้วสร้างมาตรฐานหรือทำให้สอดคล้องกัน แต่ที่ผ่านมาใน 40 ปี ความเป็นจริงคือออกมาในลักษณะที่ทุกคนพอใจที่จะพูดคุยกันในที่ประชุม แต่ยากที่จะทำสิ่งที่พูดคุยกันให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพราะจุดอ่อนของเราคือ เราไม่ได้มีอำนาจไปบังคับให้รัฐบาลแต่ละประเทศต้องทำตาม resolution หรือ ข้อมติสมัชชารัฐสภาอาเซียน

ก่อนที่จะเป็นกฎหมายเราจะต้องยอมรับว่าประเด็นนั้น ๆ เป็นปัญหา ก่อน ปัญหาของอาเซียนและ AIPA ส่วนหนึ่งคือ กว่าจะทำอะไรก็แล้วแต่จะต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ทั้ง 10 ประเทศ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะหาเรื่องอะไรสักอย่างหนึ่งที่ทั้ง 10 ประเทศเห็นตรงกัน แค่ว่าสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศก็ไม่เหมือนกันแล้ว กว่าจะถกเถียงกันจนได้ข้อสรุปก็กินเวลาไปหลายปีกว่าจะได้ resolution ออกมา สมมติเราพยายามจะผลักดันปัญหาหมอกควัน มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย เห็นด้วยหมด แต่อินโดนีเซียไม่เห็นด้วย เพราะเขาเป็นสาเหตุของปัญหา ถ้าเราพูดถึงโรฮิงญา ทุกคนเห็นด้วยหมด ยกเว้นเมียนมา”

ในเวทีการประชุมระดับอาเซียน เราจะเห็นว่าผู้นำในภูมิภาคนี้จะพูดคุยกันในลักษณะ “ประนีประนอม” และประชาคมอาเซียนเองก็ระบุชัดเจนว่า วิธีการแก้ไขปัญหาในรูปแบบ ASEAN Way คือการเคารพวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ และแนวทางการแก้ไขปัญหาจะต้องเป็นไปในแนวทางที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน (Consensus-based) ซึ่งวิธีแบบ ASEAN Way ก็ถูกนำมาใช้ในสมัชชารัฐสภาอาเซียนหรือ AIPA เช่นกัน (กานท์กลอน รักธรรม, 2560)

ภาพที่ 3 ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นประธานเปิดงานการเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปีของสมัชชา
รัฐสภาอาเซียน (AIPA) พร้อมเปิดตัวตราไปรษณียากรที่ระลึก ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่มา: <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nid=8226>

ในโอกาสครบรอบ 40 ปีของสมัชชารัฐสภาอาเซียน (AIPA) ศาสตราจารย์พิเศษพรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นประธานเปิดงานการเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปีของสมัชชารัฐสภาอาเซียน (AIPA) พร้อมเปิดตัวตราไปรษณียากรที่ระลึก ซึ่งการเฉลิมฉลองในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ครั้งนี้ ณ ห้องโถง ชั้น 1 อาคารรัฐสภา 1 โดยประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้กล่าวว่า รัฐสภาไทยได้ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับ AIPA มาโดยตลอด ซึ่งสี่ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศสมาชิก AIPA ทั้ง 10 ประเทศต่างร่วมกันทำงานและร่วมแก้ไขพัฒนาองค์กรร่วมกันจนสามารถก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ โดยเกิดจากความพยายามและความเป็นน้ำหนึ่งเดียวกัน และนับเป็นเวทีของรัฐสภาระหว่างประเทศเวทีเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการทำงานต่อเนื่องยาวนานที่สุด ทั้งนี้รัฐสภาไทยยินดีพัฒนาองค์กรนิติบัญญัติร่วมกับประเทศสมาชิกให้เป็นไปตามมาตรฐานของอาเซียนและต่างประเทศ ตลอดจนร่วมแก้ปัญหาคำคัญในภูมิภาค โดยนำมาหารือร่วมกันภายใต้คณะกรรมการหลักด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะหาแนวทางในการสรุปความร่วมมือในรูปแบบข้อมติ ซึ่งเป็นความตกลงร่วมกันของรัฐสภาแต่ละประเทศที่จะกำกับดูแลการปฏิบัติงานหรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่รัฐบาลของตนต่อไป (ดุสิต บุตตะโยธี, 2560)

ทั้งนี้ ประเทศไทยจะเป็นประธาน AIPA ใน พ.ศ. 2562 และมีผลให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมในกรอบของสมัชชาอาเซียนตลอดทั้งปี ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยจะได้ต้อนรับสมาชิกรัฐสภาจากประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งมีโอกาสและมีบทบาทในการผลักดันประเด็นที่ให้ความสำคัญร่วมกันภายในภูมิภาค การประชุมดังกล่าวจะมีผู้นำและสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เข้าร่วมประชุมรวมไปถึงประเทศและองค์กรต่าง ๆ เป็นผู้สังเกตการณ์ ที่ประชุมคณะกรรมการเตรียมความพร้อมของฝ่ายข้าราชการในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบสมัชชาอาเซียน (AIPA) ทั้งในส่วนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จึงเห็นควรเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อรองรับการประชุมทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การประชุมระหว่างผู้นำอาเซียน

และคณะผู้แทน AIPA ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ซึ่งรัฐบาลไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนในพ.ศ. 2562 ด้วยเช่นเดียวกัน การประชุม AIFOCOM ซึ่งจะเป็นการประชุมว่าด้วยการปราบปรามภัยคุกคามจากยาเสพติด และการประชุมใหญ่ AIPA ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562 ที่มีสาระสำคัญครอบคลุมการสร้างความร่วมมือด้านกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในภูมิภาคทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กิจการสตรี และกิจการของ AIPA (ลักษณะ เทียกทอง, 2560)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สมัชชารัฐสภาอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันถือเป็นเวทีที่มีประโยชน์ในทางนิติบัญญัติอย่างมาก เพราะเป็นอีกหนึ่งเวทีสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐสภาของประเทศสมาชิกอาเซียนให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้นได้เป็นอย่างดี และเชื่อว่าการประชุมสมัชชารัฐสภาอาเซียนที่กำหนดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น จะยิ่งสร้างความร่วมมือที่แน่นแฟ้นให้กับอาเซียน อันจะนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะการประชุมในกรอบของ AIPA ใน พ.ศ. 2562 จะเป็นเวทีให้แก่สมาชิกรัฐสภาจากประเทศสมาชิก AIPA ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาของภูมิภาคอาเซียน ผลักดันประเด็นต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก AIPA กับประเทศผู้สังเกตการณ์ การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมในกรอบของสมัชชารัฐสภาอาเซียนใน พ.ศ. 2562 จะเป็นการแสดงศักยภาพของประเทศไทยในการเตรียมการประชุมในเวทีระดับรัฐสภาระหว่างประเทศ การเป็นเจ้าภาพที่มีการเตรียมพร้อมที่ดี ทั้งในส่วนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการทำหน้าที่ในเวทีการประชุม และการสนับสนุนและเตรียมการอย่างดีจากราชการในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้การประชุมประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และเป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทยต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กานท์กลอน รักธรรม. (5 มิถุนายน 2560). รู้จัก AIPA ‘สมัชชารัฐสภาอาเซียน’ องค์กรที่ขับเคลื่อนอาเซียน ด้วยกฎหมายเพื่อสร้างประชาธิปไตย-สิทธิมนุษยชน. สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก <https://thestandard.co/news-world-aipa-stands-for-asean-inter-parliamentary-assembly/>
- ดุสิต บุตตะโยธี. (1 กันยายน 2560). ประธาน สนช. เปิดงานการเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปี AIPA ยกย่องความสัมพันธ์รัฐสภาไทยและรัฐสภาอาเซียน. สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nid=8226>
- ลักขณา เทียกทอง. (10 สิงหาคม 2560). สนง.สพ.- สนง.สว. ประชุมเตรียมความพร้อมรัฐสภาไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม AIPA ครั้งที่ 40 ในปี 62. สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nid=8119>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (5 กันยายน 2559). สมัชชารัฐสภาอาเซียน. สืบค้น 21 มีนาคม 2561 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=35253
- อิศราพร พร้อมเพรียงพันธุ์. (26 กรกฎาคม 2560). การเฉลิมฉลองครบรอบ ๔๐ ปีของสมัชชารัฐสภาอาเซียน. สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/more_news.php?cid=2938&filename=interparliament2

ภาษาต่างประเทศ

- Aipasecretariat. (2017). **40th Anniversary Commemorative Book for AIPA**. Retrieved March 25, 2018 from <http://www.aipasecretariat.org/webassets/pdf/20.pdf>
- _____. (26 October 2017). **40th Anniversary of AIPA**. Retrieved March 25, 2018 from <http://www.aipasecretariat.org/news/detail/139/40th-anniversary-of-aipa-ouraiपाourasean>